

Datum
2018-11-2910-29
Adress
205 80 Malmö
Diarienummer
FSN-2018-893893

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss från Utbildningsdepartementet - Vårt gemensamma ansvar för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2018:11) STK-2018-929

Funktionsstödsnämnden lämnar följande yttrande:

Sammanfattning

Funktionsstödsnämnden menar att samordnarens slutsatser och förslag är relevanta och viktiga för att främja ungas etablering på arbetsmarknaden. I flera avseenden lyfts villkoren för unga med någon typ av funktionsnedsättning och anknytningen till arbetsmarknaden. Funktionsstödsnämnden är mycket positiv till detta då funktionsstödsnämnden anser att frågan bör medvetandegöras och analyseras närmare. I utsänt material från Utbildningsdepartementet framgår att remissen är avgränsad till avsnitten 9.1, 10.2, och 11.3. Funktionsstödsnämnden har dock identifierat att avsnitt 10.4, förslag om inrättande av en nationell etableringssamordnare för unga med funktionsnedsättning, i hög grad berör funktionsstödsnämndens uppdrag och har således valt att kommentera även detta avsnitt.

Yttrande

Avsnitt 9.1 Utredning om ekonomisk ersättning till unga inom det kommunala aktivitetsansvaret

Samordnarens förslag: *En utredning ska tillsättas för att utreda kommunernas juridiska förutsättningar att erbjuda ekonomisk ersättning till unga som omfattas av aktivitetsansvaret. Utredningen ska kartlägga nuvarande reglering och kommunal praxis, samt vid behov lämna förslag som möjliggör för kommunerna att lämna ekonomisk ersättning till unga som omfattas av detta ansvar.*

Funktionsstödsnämnden instämmer i förslaget om att en utredning bör tillsättas för att utreda kommunernas juridiska förutsättningar att erbjuda ekonomisk ersättning till unga som omfattas av aktivitetsansvaret. Funktionsstödsnämnden delar samordnarens uppfattning att det är av stor vikt att den ekonomiska utsattheten för unga bör brytas och att likvärdigheten för de unga som omfattas av aktivitetsansvaret måste stärkas. Det kommunala aktivitetsansvaret ingår inte i funktionsstödsnämndens uppdrag utan regleras i gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens reglemente.

Insatsen tangerar dock funktionsstödsnämndens ansvarsområde då funktionsstödsförvaltningens arbetskonsulenter regelbundet möter unga personer från 18 år med funktionsnedsättning som är eller kan vara aktuella för insatsen daglig verksamhet enligt LSS 9 § 10 punkten. Detta är ungdomar som också kan vara aktuella för insatser inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret.

Avsnitt 10.2 Avslutande vägledningssamtal för elever som avslutar gymnasiet i förtid eller utan examen

Samordnarens förslag: *Det ska införas en skyldighet för rektorer för gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan att se till att elever som riskerar att avsluta sin utbildning utan att fullfölja den, samt elever som riskerar att slutföra sin utbildning på ett nationellt gymnasieprogram utan att erhålla en gymnasieexamen, erbjuds ett avslutande vägledningssamtal. Vägledningssamtalet ska erbjudas innan eleven formellt anses ha avslutat utbildningen. Om ett vägledningssamtal inte kan hållas ska samma information lämnas till eleven skriftligen.*

Funktionsstödsnämnden anser att samordnarens förslag är relevant och ser inga hinder kring att införa en skyldighet för rektorer att erbjuda ett avslutande vägledningssamtal. Uppdraget ingår dock inte i funktionsstödsnämndens uppdrag utan regleras i gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens reglemente.

Avsnitt 10.4 Nationell etableringssamordnare för unga med funktionsnedsättning

Samordnarens förslag: *En nationell samordnare ska inrättas med uppdrag att verka för och driva på arbetet för att stärka etableringen för unga med funktionsnedsättning.*

Funktionsstödsnämnden välkomnar samordnarens förslag om inrättandet av en nationell etableringssamordnare för unga med funktionsnedsättning. Den forskning som gjorts på området, som samordnaren också hänvisar till, visar tydligt att det förekommer strukturerade hinder, diskriminering, negativa attityder och gränser som förhindrar och försvårar etableringen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättningar, då inte minst för unga personer. Funktionsstödsnämnden delar bilden av att utvecklingen på arbetsmarknadsområdet är för långsam och att förändringar måste ske för att bryta denna negativa utveckling.

Funktionsstödsnämnden möter unga personer som har behov av stöd och insatser på grund av olika typer av funktionsnedsättningar, till exempel fysiska funktionsnedsättningar, psykiska funktionsnedsättningar, intellektuell funktionsnedsättning eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Ansvar för att utveckla och stödja dessa individers anknytning till arbetsmarknaden ligger idag hos flera olika myndigheter och kräver därför samverkan mellan många aktörer, exempelvis socialtjänsten, kommunala verksamheter, hälso- och sjukvården, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och aktuella arbetsgivare. Ett hinder för unga personers etablering på arbetsmarknaden som funktionsstödsnämnden önskar uppmärksamma finns inbyggt i de olika socialförsäkringssystemen och ramarna för berörda

myndigheter och aktörer. Dessa upplevs vara komplexa, oflexibla och inte sällan begränsa möjligheterna att kunna närma sig arbetsmarknaden.

Det är funktionsstödsnämndens erfarenhet att många unga personer med funktionsnedsättningar kan uppleva en rädsla att exempelvis förlora sin ersättning från Försäkringskassan eller sin insats från kommunen, om de önskar pröva på ett arbete genom praktik eller arbetsträning. En annan rädsla handlar om att lämna kommunens insatser men sedan inte kunna behålla ett arbete på grund av sin funktionsnedsättning, och att då hamna ”utanför” stödsystemen. Här ser funktionsstödsnämnden ett behov av ett utökat, individanpassat och mer långsiktigt stöd till individen.

Funktionsstödsnämnden märker av den nationella trenden med att insatsen daglig verksamhet både är den vanligaste insatsen enligt LSS och även den som ökar mest¹. En grupp som särskilt ökar är unga personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som på olika sätt är i behov av stödinsatser från nämnden, bland annat daglig verksamhet. Funktionsstödsnämnden instämmer i att risken för den så kallade ”inlåsningseffekten”, som lyfts i direktivet till översynen av insatser enligt LSS och assistansersättningen, är reell. Funktionsstödsnämnden anser också att det bör tilläggas att insatsen daglig verksamhet enligt LSS har ett komplext syfte som i vissa avseenden kan upplevas motstridigt. Insatsen ska tillgodose behov om sysselsättning, sinnesstimulering och brytande av social isolering för personer med funktionsnedsättningar som aldrig kommer att kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Samtidigt ska insatsen sträva mot att bidra till att personer med funktionsnedsättningar närmar sig arbetsmarknaden och slutligen lämnar daglig verksamhet.
2

Arbetsförmedlingen hänvisar inte sällan unga personer med funktionsnedsättningar till daglig verksamhet i syfte att träna upp en arbetsförmåga, innan denne anses ”redo” att stå till arbetsmarknadens förfogande. Problemet är att det saknas starka incitament för individen att lämna insatsen daglig verksamhet. Daglig verksamhet baseras på frivillighet, ersätts med en habiliteringsersättning som många gånger är låg³ och den huvudsakliga ersättningen får individen oftast genom aktivitetsersättning eller sjukersättning från Försäkringskassan. Denna ersättning får den enskilde oavsett om denne deltar i daglig verksamhet eller inte. Detta sammantaget kan bidra till att personer med funktionsnedsättningar istället blir dåligt förberedda på arbetsmarknadens krav och i värsta fall aldrig lämnar daglig verksamhet, trots förutsättningar att kunna göra det med rätt stöd.

Funktionsstödsnämnden tror att samordnarens förslag om en nationell etableringssamordnare kan vara en viktig nyckel för att skapa bättre möjligheter och förutsättningar för att gemensamt förbättra villkoren för personer med funktionsnedsättningar. En viktig del i detta kommer att vara att kunna sprida goda exempel

¹ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättningar, Lägesrapport 2018, Socialstyrelsen

² Regeringens proposition 1992/93:159, s. 90–91 och 181

³ I Malmö stad är den för närvarande 8 kronor per timme (diarienummer: FSN-2017-962)

och kunskap på ett strukturerat och samordnat vis från nationell till lokal nivå i kommunerna och omvänt.

Avsnitt 11.3 Nationellt samordnat stöd från tre myndigheter

Samordnarens förslag: *Arbetsförmedlingen, Statens skolverk och Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att gemensamt identifiera och föreslå åtgärder där nationell samverkan mellan myndigheterna kan bidra till bättre och mer sammanhängande stöd till barn och unga i åldern 0 till 25 år som riskerar att få eller som har svårigheter i sin etablering*

Funktionsstödsnämnden är positiv till samordnarens förslag att inrätta ett nationellt samordnat stöd från relevanta statliga myndigheter, men förordar att även Försäkringskassan bör ingå i denna konstellation av statliga myndigheter. Samordnaren menar att det finns risk att arbetet blir för ineffektivt och ofokuserat om det är för många aktörer delaktiga i samverkan, åtminstone inledningsvis. Trots dessa risker menar funktionsstödsnämnden att det är stor vikt att Försäkringskassan ingår för att säkra att funktionshinderfrågorna får det utrymme som krävs för att säkra att unga personer med funktionsnedsättningar kan etablera sig på arbetsmarknaden. Skälen till detta liknar de som samordnaren själv lyfter i utredningen, det vill säga att Försäkringskassan har mycket kunskap och ansvar för funktionshinderfrågor, samt att de även innehar rollen att vara pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

Samordnaren lyfter i utredningen att Arbetsförmedlingen har uppdraget att särskilt samverka med både skolan och Försäkringskassan för att öka möjligheterna för unga med funktionsnedsättning att bli självförsörjande genom arbete. Enligt samordnaren finns indikationer på att genomförandet av detta uppdrag varierar mycket mellan olika delar av landet och att det saknas en nationell struktur som säkrar kvaliteten och likvärdigheten i detta arbete. Vidare påvisar samordnaren att en mycket stor del av de unga som varken arbetar eller studerar har aktivitetsersättning från Försäkringskassan. Samordnaren hänvisar till flertalet rapporter som konstaterar att arbetet med att samordna insatser kopplade till aktivitetsersättningen behöver förbättras. Det ligger i Försäkringskassans uppdrag att bidra med kunskap kring att minska inflödet till aktivitetsersättningen. Funktionsstödsnämnden vill därför understryka vikten av att Försäkringskassan bör ingå i förslaget.

Funktionsstödsnämnden delar i övrigt bilden av en bristande nationell samordning som en del i problematiken kring frågan om ungas etablering på arbetsmarknaden. Funktionsstödsnämnden upplever att direktiv och styrsignaler från statlig nivå ibland är tvetydiga och svårtolkade i den kommunala "vardagen", när insatser ska utföras för enskilda individer. Enligt funktionsstödsnämnden kan också gränserna mellan de olika myndigheternas regler, direktiv och uppdrag vara starkt bidragande till de hinder som försvårar enskilda individers etablering. Funktionsstödsnämnden har dock även goda

erfarenheter på lokal nivå där samverkan mellan flera olika myndigheter fungerar bra. Detta gäller exempelvis i övergången från gymnasiesärskolan till daglig verksamhet, där ett samverkansforum mellan funktionsstödsförvaltningen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och gymnasiesärskolan finns etablerat.

Ordförande

.....
Nils Karlsson
.....

Sekreterare

.....
Jesper Salö
.....